

Hamlet İsaخانlı

TƏZADLAR

Şer yolu

Məchul bir yürüşə çıxıbdı şerim,
Göylərdən yerlərə enir astaca.
Kiminlə görüşə çıxıbdı şerim?
Öz xəyal atını minir astaca...

Ürəyimdən qopur, üzülüb gedir,
Qələmdən kağıza süzülüb gedir,
Qaydalı, qaydasız düzülüb gedir-
Doğulur astaca, dinir astaca.

Elə ki şerlə dolur varağım,
Bir vüsal sevinci duymuram niyə?
Astaca-astaca sönür marağım,
Nədən öz yazıma durmuram yiyə?

Başqa bir sevdaya gəlir gümanım,
Gerçək dünyamızdan uzaqlaşırım,
Yeni bir şerlə qaynayır qanım,
Təzə bir aləmlə qucaqlaşırım.

Axtarış, ehtiras şerin canıymış...
Könlümü oynadan şer deyilmiş,
Şerə gedən yolun həyəcanıymış...

Səni sevdim çox sadəcə...

Səni sevdim gündən-günə daha dolğun, daha incə,
Düşünmədən, daşınmadan, bər-bəzəksiz, çox sadəcə.

Səni sevdim yerə həsrət yağış kimi, leysan kimi,
Səni sevdim gözəlliyə heyran olan insan kimi.
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..

Mahnılarda anılmadım, dastanlarda yoxdur adım;
Kərəm ünlü aşıqlərin cərgəsində yer almadım,
İçimdəki ağrıların atəşindən kül olmadım...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..

Məcnun olub, dərqli eşqlə səhralara üz tutmadım,
İnsanlardan uzaq düşüb ceyran-cüyür ovutmadım,
Xeyallara səcdə qılıb vüsalını unutmadım...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..

Fərhad olub, dəryaları məcrasından döndərmədim,
Xosrov kimi can yangımı məhəbbətlə söndürmədim...
Dünyanın naz-nemətini sənə bəxşiş göndərmədim...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..

Romeo tək tez od alıb yanmaq üçün doğulmadım,
Vaqif kimi pəri, sona göllərində boğulmadım,
Otello tək qısqanclıqdan, ehtirasdan yoğrulmadım...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..

Koroğlu tək eşq yolunda davalara alışmadım,
Haray salıb gözəllərin məclisinə qarışmadım;
İstedadlı aşiq kimi Füzuliylə yarışmadım...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..

Səni sevdim gündən-günə daha dolğun, daha incə,
Düşünmədən, daşınmadan, bər-bəzəksiz, çox sadəcə.
Səni sevdim yerə həsrət yağış kimi, leysan kimi,
Səni sevdim gözəlliyə heyran olan insan kimi...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..

Bu şərə Nailə xanım İsayeva musiqi bəstələmişdir.

Gözəldir

Bulaq çaya dönür, axır sırhaşır,
Sevdaı meşədə kim pıçılşaır?
Hər yanda möcüzə, xəyalım çaşır,
Aran da gözəldir, dağ da gözəldir!

Torpaqdan uzaqda, tozdan uzaqda,
Hərcayı, töhmətli sözdən uzaqda,
Qol-qola gəzməyə gözdən uzaqda
Bağça da gözəldir, bağ da gözəldir!

Rəng verər gözəlin üzü, rəng alar,
Utanıb qızarar, dərdən saralar,
Binadan aybəniz, ya əsmər olar,
Qara da gözəldir, ağ da gözəldir!

Ürək çırpınanda, göz çağıranda,
Nəfəs bir olanda, dil lal olanda,
Dodaq can atanda, sifət yananda,
Sol yanaq da gözəl, sağ da gözəldir!

Yarım qana-qana köks ötürəndə,
Bostanı gül açıb bar gətirəndə,
Aşiq o yerlərdə baş itirəndə,
Şamama da gözəl, tağ da gözəldir!

Yar nazı çəkməyə güc çatmayanda,
Doğru söz qulağa heç batmayanda,
Dözmək istedadı yoxsa mayanda,
Tənə də gözəldir, lağ da gözəldir!

Bir kəs ki, olubdur eşq avarəsi,
Sağalmaz qəlbini didən yarəsi,
Öldürər, dirildər, yoxdur çarəsi,
Ölən də gözəldir, sağ da gözəldir!

Dedim-dedi

Dedim: Eşq əlindən yarın xəstədir,
Dedi: Xəstə düşən dəstə-dəstədir.
Dedim: Bil, qulağım hələ səsdədir...
Dedi: Aç gözünü, bağlıdır yollar.

Dedim: Məclis quraq kamanla, neylə,
Dedi: Aram yoxdur məzəylə, meylə.
Dedim: Yar bağında mənə yer eylə,
Dedi: Döşəyindir tikanlı kollar.

Dedim: Gözlərində şeytan görmüşəm,
Dedi: Naz-qəmzəylə ömür sürmüşəm.
Dedim: Qulluğunda hazır durmuşam,
Dedi: Çox sürünmə, rəngin tez solar.

Dedim: Yalvarıram rəbbül-aləmə,
Dedi: Alıbsanmı çalma, əmmamə?
Dedim: Rəhm et, ömür yetir tamamə,
Dedi: Yetişməyən ömür kal olar.

Dedim: Dodaqların azca aralı,
Dedi: Busələrdən dilim yaralı.
Dedim: Qucaqlaram şiltaq maralı,
Dedi: Səadətlə qucağın dolar!

Dedim: Canım çıxır sən yeriyəndə,
Dedi: Xoşum gəlir qar əriyəndə,
Dedim: Bədən ölür qəlb kiryəndə,
Dedi: Ruhun ilə oynar bu qollar.

Sən həyatdan dadlısanmış

Eşq mülkünə ayaq basıb,
Baş itirmək nə asanmış...

Dodaqların ləbi-dərya,
Vədlərin quru lisanmış.

Oxa döndün, yoxa çıxdın,
Bir xəyal qanadlısanmış.

Can almaqda tayın yoxdur,
Qız, nə istedadlısanmış!

Şirinliyin, turşməzənlə
Sən həyatdan dadlısanmış.

Sevənlərə

Həyata bolluca qucaq açınız,
Sevgidən od alsın arzularınız.
Yerdə dayanmayın, göydə durmayın,
Uçsun yel qanadlı xəyallarınız.

Gündüzlər günəşdən, gecələr aydan
Zərif işıq əmsin duyğularınız.
İnsanı, torpağı, Allahı sevin,
Eşqə səcdə qılsın qayğılarınız.

Çaşdım, nə çaşdım!

Sən gəzdiyin guşələrdə məskən saldım,
Gedişindən, gəlişindən ilham aldım,
Eşq nəğməsi qoşdum, gülüm, gör nə qoşdum!
Gəl-gəl deyən dillərinə möhtac qaldım,
Cənnət yolu dodağından məlhəm aldım,
Atəşləndim, coşdum, gülüm, gör nə coşdum!

Bir ovçuyam, nə oxum var, nə də nizəm,
Ayaq saxla, yorğun düşmüş bəndənizəm,
Dağlar, daşlar aşdım, gülüm, gör nə aşdım!
Zənn etmə ki, solğun, cansız kölgənizəm,
Çılğınlaşmış, fırtınalı bir dənizəm,
Sahilimdən daşdım, gülüm, gör nə daşdım!

Nə çox imiş üzüyola aşıqlərin,
Tər tökürlər qulluğunda dərin-dərin,
Mənsə səndən qaçdım, gülüm, gör nə qaçdım!
Sənsizliyim şerə hopur sərin-sərin,
Diz çökürəm hüzurunda kəlmələrin,
Bu sevdada çaşdım, gülüm, gör nə çaşdım!

Düyməciyin olaydım

Kaş sinəndə düyməciyin olaydım,
Gah örtülü, gah da açıq qalaydım.
Sığınaydım həyəcanlı köksünə,
Sinən üstə eşq havası çalaydım.
Gur saçların rəqs edəndə şur ilə,
İlişəydim, tellərini yolaydım.

Kaş sinəndə düyməciyin olaydım,
Gecə-gündüz sənə qonaq qalaydım.
Növrəstə ay göy üzündən baxanda
Nurlanaydım, nəşə ilə dolaydım.
Odlu günəş canı oda yaxanda
Özüm yanıb sənə kölgə salaydım.

Duyğu zirvəsində

Günəş şölə həvəsində,
Ay tən olur vədəsində,
Nə ay batsın, nə gün solsun!
Arzuya hədd qoyma, könül,
Ömrümüzə şəfəq dolsun,
Yaşa duyğu zirvəsində!

Dünya-tanrının töhfəsi,
Sevgi-gəncliyin nəfəsi,
Nə dünya heç, nə sevgi puç!
Qəm evində yatma, könül,
Xəyala dal, qanadlan, uç,
Xəyal-eşqin fəlsəfəsi!

Bəndə sal

Qoşa çaylar
Göy dənizdə qarışdı.
Bir xoş gündə
Ulduzumuz barışdı.

Soyuq sözlər
Ürəyimi üşütdü.
Qaynar yanaq
Can evimi isitdi.

Gözlərinlə
Gözlərimə işıq ver.
Gülüşünlə
Gülşənə dönsün hər yer.

Naz-qəmzənlə
Ağlımı bu başdan al.
Şirin dillə
Qul bəndəni bəndə sal.

İnciçiçəyi

Sən gözələ gözüm düşüb,
Elin elimdən,
Dilin dilimdən.
Fələk elçi düşsə belə
Verməm əlimdən.

Naz eyləsən, əl ataram
Hər fəndi-felə,
Əlləşmə göylə,
Eşqimə aç qucağını,
Şükürlər eylə.

Sənsiz gülşənim puç olar,
Duy bu gerçəyi,
Çöllər göyçəyi.
Sən məni məst eyləyibsən,
İnciçiçəyi.

Əzəl qayda

Canan canan olmazdı
Ürəyə dağ çəkməsə,
Aşiqinin başına
Od ələyib tökməsə,
Yarı yedəyə alıb,
Boynuna kəndir salıb
Arxasınca çəkməsə.

Gözəl gözəl olmazdı
Sevgilisi əyilib

Önündə diz çökməsə,
Gah köksünü ötürüb,
Gah boynunu bükməsə.

O, dilbərdir, o, afət,
Gözləməyin gözəldən
Təkcə incə lətafət,
Təkcə şəfqət, afiyət.
Cananın can almağı
Bir qaydadır əzəldən.

Bağbanın sevgisi

(Zarafatyana)

Sənə möhtac qalmışam,
Yaralıdır zümzüməm.
Heyvayam, saralmışam,
Gilələnən üzüməm.

Dilin yemiş dilimi,
Burnun kiçik tər xiyar.
Bərabərin tapılmaz
Dolaşsaq diyar-diyar.

Üzündə qızıl alma,
Xalların qara kişmiş.
O, hansı bəxtəvərdir
Sən gözələ ilişmiş?

Gözün badam ləpəsi,
Ortası çiyələkmi?
Orda bir çağrı gördüm,
Doğrumu, ya kələkmi?

Yanağın al şaftalı,
Dodağın tazə ərik.
Bizi qonaq çağırısan,
Qaç-a-qaça gələrik.

Bağ-bağçanın narı sən,
Mənsə solğun budağı.
Bostanın bol barı sən,
Mənsə yerdəki tağı.
Gözə az görünürəm,

Dalınca sürünürəm.

Görüş yerimiz

Sərin gecələr,
Yalnız küçələr,
Şəhər dincələr,
Biz gəzişərdik.

Batdım günaha,
Qınama daha,
Üz tut sabaha,
Dəyişmiş hər şey...

Dəyişmiş təmiz,
Görüş yerimiz,
Görüşürük biz
İndi yuxumda.

Gecələr sərin,
Əlimdə əlin,
Göy çəmənlərin
Qoynundayıq biz.

Heyif ki, sənin
Yoxdur xəbərin,
Gündüz qədərini,
Gecə bizimdir...

Hicran

Keçən günlər keçdi, getdi,
Doğrudanmı hər şey bitdi?
Ürək bizə üsyan etdi,
Nə mən dindim, nə sən dindin.

Bayılırdıq işvələrdən,
Ayılırdıq hərdən-hərdən,
Unudulmaz o günlərdən
Nə mən döndüm, nə sən döndün.

Dodaq susdu, göz ağladı,
Payız qışı soraqladı,

Şaxta vurdu, buz bağladı,
Nə mən dondum, nə sən dondun.

Hicran min cür oyun qurdu,
Kim əl qatdı, kim buyurdu?
Kədər cumdu ordu-ordu,
Nə mən yendim, nə sən yendin.

Canımızı həsrət üzdü,
Ayrılıqlar ölçüsüzdü,
Bilməm ürək necə dözdü?
Nə mən qandım, nə sən qandın.

Çərxi-fələk etdi xəta,
Hicrandan olarmı əta?[1]
Yəhərlənmiş qoşa ata
Nə mən mindim, nə sən mindin.

Kölgə çökdü gözümüzə,
Kül ələndi üzümüzə,
Bənzəmədik özümüzə
Nə mən məndim, nə sən səndin...

1. *bəxşiş* (ə.)

Dərd

Dərdə düçar olmuşam,
Dərd düyündür, açılmaz.
Dərdə düçar eyləyəm
Dərdimə çarə qılmaz.

Günəş dərdən əyilib,
Üfüqlərdə sürünsə,
Ay buluda bürünsə,
Aləmə nur saçılmaz.

Dərdim dağa dönübdür,
Başı dərdən açılmaz.
Eşq dərdi yaman dərdidir,
Eşq dərdindən qaçılmaz.

Unuda bilsəydim səni

Səni sevmişdim
İlk gəncliyimdə,
Sənə bağlanmışdı
Hər ilim də,
Hər günüm də.
Sənsə dəyişdin...
Gah mənimlə döyüşdün,
Gah mənim kölgəmlə,
Gah da özünlə.
Məni üşütdün
Ucuz-ucuz, bumbuz
Sözünlə.
Duyulmadın,
Get-gedə söndün
Qəlbimdə titrəyən simdə.
Zəhərə döndün
Dilimdə.
Sən oldun
Vaxtsiz sönən zilim də,
Sönməyən nisgilim də.
Sənə yer tapılmadı
Qar yağan, şaxta vuran
Qəlbimdə.
Söylə, günah kimdə?
Eh, nə fərqi var?...
Yaramı sağalda bilməz
Dünyanın o başından gəlmiş
Məşhur həkim də.
Könlümdəki şəhəri
Məhv etdin,
Ey qədirbilməz.
Daha üzüm gülməz,
Qaranlıq bürüdü
Hər yeri,
Açılmaz bir daha səhər.
Eh!...
Ey dili zəhər,
Unuda bilsəydim səni
Birtəhər...

Susma, danış, ay ana!

Səssizliyin nə dərinidir, ay ana,
Səssizliyin inildəyir içimdə.
Bu ölçüdə, bu biçimdə
Səssizliyə dözmək olmur, ay ana.
Eşitməsəm səsinə,
Duymasam nəfəsini,
Gen dünyada
Rahat-rahət gəzmək olmur, ay ana.

Səssizliyin səsi-
O deyilmi
Səsin ən yüksək mərtəbəsi?
Gözlərim qaralır;
Danış, ay ana, dillən,
Səbrim daralır.
Səsinin qanadları
Alsın məni qoynuna,
Sarılım boynuna,
Eşidim həzin səsinə,
Duyum doğma nəfəsini, ay ana!
Səssizliyin də mənə tanış,
Səsin də.
Danış, ay ana, susma, danış!
Danışanda gülür həyat,
Səssizliyin qəlbimdə qoparır
Fırtına, tufan, fəryad,
Səssizliyin pozur dincliyimi.
Səssizliyinlə keçən gəncliyimi
Həmişəlik qoydum arxada, ay ana.
İndi sənən mənə
Təsəlli də, arxa da.

İnsaf et, danış, ay ana,
Sözlərin canıma yayılsın
Sapsarı yağ kimi.
Taleyim qəm mürğüsündən ayılsın,
Dəmlənsin, kefdən bayılsın
Çən-çiskini çəkilməmiş
Çiçəkli dağ kimi.
Sən susanda
Canımı odda yandırırısan, ay ana.
Danışanda
Ruhuma sığal çəkən
mələkləri andırırsan, ay ana.
Baxışların nə məhzun...

Keçmişəmi baxırsan,
Sabahımı görürsən, ay ana?
Cansız barmaqlarımla
fikir-zikir tellərindən
Nə hörürsən, ay ana?
De, baxırsan hayana?
De, gözlərin yol çəkir
nə uzun?
Baxışların nə məhzun?

Danış, gül, sevin, ay ana!
Sən güləndə qəlbim oynar yerindən,
Nəfəs allam dərindən.
Gülüşün niyə səssiz,
Qəhqəhən niyə ürəkəkdir, ay ana?
Yoxsa gülüşün
Qüssənlə qonşumudur?
Yoxmu qismətində ürəkdən gülmək?
Qədər inqiləbi bəmudur?
Yamanca qocaldın, ay ana,
Bükülüb kiçildin;
Kiçildikcə sən böyüdün gözümdə.
Qarşında baş əydim,
Səcdəgahımsan ümdə.
Qocalıbsan, ay ana,
Yaman qocalıbsan;
Qocalığın da səssizliyin kimi
Göynədir içimi.
Gücsüzlükdən kəsər qalmır sözümdə,
Ay ana...
Gücsüzlükdən kiçilirəm
Öz gözümdə özüm də,
Ay ana...
Xatirində keçmişlərin üzüntüsü,
Gözlərində gələcəyin hüznü var.
Sənə yasaq yoxdur,
Nə istərsən de, danış, ay ana,
Gileyində İlahinin izni var.
Danış, nəğmə söylə, ay ana,
Zümrüməndə Füzulinin vəzni var.

Baxma uşaq olmayan yaşım,
Əlini çək başıma, ay ana,
Gücsüz əllərinə ehtiyacım var.
Qayğılı gözlərinə,

Saygılı sözlərinə
Ehtiyacım var, ay ana...
Susma, qurbanın olum...
Danış, ay ana!

Tək qalmaq istəyirəm

Yoruluram
Şəhərlərin hay-küyündən,
Qaçmaq istəyirəm hərdən
İnsanlardan, bu gündən.
Bezirəm
Müdrək səbrdən,
Dünyanın gərdişinə dözümdən;
Uzaqlaşmaq istəyirəm
Özümdən.
Böyük-böyük icaslarda,
Haylı-küylü məclislərdə
Sevmirəm söz deməyi,
Ya boş sözü dinləməyi.
Əvəzində,
Düşünürəm xəfif-xəfif...
Bu yandasa bir hərif
Kürsüdən yağdırır
Tərif, tərif, tərif.
Lüğətində yoxdur qürur,
Cümləsində çox azdır
Xoş mübtədə, yaxşı xəbər,
Amma sifət nə qədər...
Sifət, sifət...
Özümü ələ alıram,
Şeytana lənət.
İçimdə boğulur nifrət
ətək-ətək,
tək qalmaq istəyirəm, tək.
Gündəlik qayğılar
Başımdan aşanda,
Dünyanın haqsızlığı
Aşıb, daşanda
Sıxır məni
Şövkət də, şan da,
Toy da, nişan da.
Qaçmaq istəyirəm
Gurultulu çal-çağırdan,

Zəngindən, fağırdan.
O anda
Bir sadə tütək almaq
Və təklik havası çalmaq
Keçir ürəyimdən.

Gözlərimi yumuram
əlacsız qalanda.
Təklüyə cumuram
İlk imkanım olanda.
Təklik -
fikrimin süsləndiyi
ən uca yüksəklik.
Təklik –
xəyalımın bəsləndiyi
ən xoş gerçəklik.

Dünya

Məhəbbətə sığınaraq dünyamıza göz açmışıq,
Torpaq üstə ayaq açıb asimana can atmışığı,
Duyub, görüb-götürmüşük, kövrək hisslərə çatmışıq,
Cilvələnilib arzu, əməl, rəngbərəng sərgidi dünya.

Zərif şamdır hər yaranan, yanır, yanır, yoxa çıxır,
Kim yandırır, kim söndürür, bu gərmişə kimlər baxır?
Göylər sonsuz, vaxt hüdudsuz, bilinməyir əvvəl-axır,
Ənginlikdən ağıl çaxır, tanrı ahəngidi dünya.

Tarix mürgü içindədi, yaddaşında yatır nələr...
Bir tərəfdə qurd ulaşar, bir tərəfdə quzu mələr.
Sükunətin sinəsində rəqs eyləyir vəlvələlər,
Ölüm-dirim davasıdı, aramsız cəngidi dünya.

Ümid xəlif olsa belə, könüllərə şafəq saçar,
Xoş əməllər bar gətirər, xoş niyyətlər çiçək açar.
İnsanlara qanad verən sevgi adlı möcüzə var,
Nəhayətsiz eşq, ehtiras, duyğu çələngidi dünya.

Dünyagörmüşlər söylədi: dünya gəldi-gedərgidi,
Ölümlüdü, olumludu, hikmət, möhnət nəhəngidi.
Qəlbimdəki təlatümlər müdhiş həyəcan zəngidi,
Duysan, lərzəyə düşərsən, gidi dünya, gidi dünya...

Durnalar

Nə zaman ki, aşiq həmdərd gəzərdi,
Göy üzünü durna səfi bəzərdi.
Qəzanın hökmüdü, ya bədnəzərdi,
Pozulub sıranız çoxdan, durnalar.

Qaqqıltınız külli-elə yetərdi,
Könül nəşələnər, bayram edərdi,
Qız-oğlanlar yolunuzu güdərdi,
Gəlsəniz də lap uzaqdan, durnalar.

Bağdad ellərində xurma bitərdi,
Xurmalıqda durna teli itərdi.
Həyatınız təhlükəydi, xətərdi,
Ayrılanda kaman oxdan, durnalar.

Yolları örtməyi dumanlı pərdə?
Təmiz hava qalmadımı göylərdə?
Daha yoxmu sizi sevən bu yerdə?
Küsdünüzmü qadir haqdan, durnalar?

Eşqinizlə ötmür daha telli saz,
Dərdinizi çəkən azalır az-az,
"Nazənin-nazənin etmərsiz avaz"[1],
Dəyişmişik lap nahaqdan, durnalar.

*1. M.P.Vaqifin (1717-1797) "Durnalar" qoşmasındakı
"Nazənin-nazənin edirsiz avaz" sətirinə işarədir.*

Düşüncənin gərdişi

Köhnədir bəşər qədər
Düşüncənin gərdişi.
Ömür keçməsin hədə,ər,
Budur xilqətin işi.

Yetişdi necə, nədən
Fikrin zətı, mayası?
Sehrli ayinədən
Oxunaydı ayəsi[1].
Hissədirsə, tamı nə?

Əsrardır[2] aliyəsi[3].
Nişangahı, kamı nə?
Bəlkə, sevgi dünyası,
Ya kamillik xülyası?
Sonu yox, tükənməyir,
Zamandır himayəsi.
Yel atından enməyir,
Coşğunluqdur qayəsi.

1. *nişan, işarə, əlamət (ərəbcədən)*
2. *sirlər (ə.)*
3. *yüksək, uca (ə.)*

Möcüzə gecə

Gün axşama dönüncə
Qarabuğdayı gecə
Öz gündüz yuxusundan
Qaş-qabaqla oyanır,
Tutqun rəngə boyanır.
Qaraqaş, qaragözlüm
Başım üstə dayanır.
Münəvvər əllərində
Ürkək-ürkək şam yanır.

Fikrim cövlan eyləyir
Gecənin gur yerində,
Göyün dərinliyində.
Ulduzlarla yol gedir,
Aya eşq elan edir.
Səadətə bələnir,
Göydən yerə ələnir,
Allah, bu hisslər nədir?
Nə gözəldir gecələr...
Göylər gözünü açır,
Ayın ayna camalı
Qəlbimə şölə saçır.
Ulduzlar hey sayrışır
Nurani kəhkəşanda.
Zülmət əriyir, qaçır,
Aydınlığa qarışır.
Can cismimlə barışır,
Məhəbbətdən alışır.

Allah, bu sevda nədir?
Xəyalım və gecələr
Tək qalıb, göz-gözədir,
Diz-dizə, üz-üzədir.
Sarmaşır, qucaqlaşır,
Bu, necə möcüzədir?
Bu gecə möcüzədir!

Durmadan

İşıqlar qaranlığa,
Qaranlıqlar işığa
Dönür, dönür durmadan.
Dünya dinclik bilməyir,
Yanır, sönür durmadan.
İşıqlarda, kölgədə
Keçir ömür durmadan.

Bəxtimiz

Göydən xoş səda gələndə,
Fərəh göyə yüksələndə,
Bəxtimiz bizə güləndə
Dünya, əlbət, şahanədir.

Bəxtimiz bizdən kəsəndə,
Cismimiz tir-tir əsəndə,
Əcəl qapını kəsəndə
Baş ağrısı bəhanədir.

Zaman

Zaman necə füsunkardı...
Qışda lopa qar yağardı...
İçimdə sönməz od vardı...

O zaman uzundu yollar,
Yol boyunca gəzərdi yar.
Ayaq gəzər, göz süzərdi,
Könül hər şeyi bəzərdi...

Elə ki axşam düşərdi,

İtlər hirsə hürüşərdi.
Sevgililər qaranlıqda
Bir anlığa görüşərdi.
Gözlər həsrətlə baxardı,
Damarlarda eşq axardı...

Nağılların dünyası da
Dadlı idi, atlı idi,
Atları qanadlı idi.
Söz-söhbət təsirli idi,
Həyat necə sirli idi...

Əridi, qarlar əridi,
Ətrafı duman бүürüdü.
İtlər yamanca kiridi,
İtlər daha hirsli deyil,
Dolaşırlar veyil-veyil...

Bu günüm dünəni dandı,
İçim, ruhum alovlandı.
Atəş kül ilə bərişdi,
Alova tüstü qarışdı.
Zaman mənə diş qıcadı
O, zalımdı, yırtıcıdı...

Zamanın hökmü ağırıldı...
İçimi üşütmə sardı...
Saçlarım yaman ağardı...

İşıq və qaranlıq

Sözdə mənə arayanlar, sözə bəzək vuranlar,
Can mülkündə şur[1] bəsləyən, xəyal mülkü quranlar
Dedilər, iki dünya var: işıqlı və qaranlıq,
İşıqda aman gördülər, qaranlıqda yamanlıq.
Müxalif rəng rəngbərəngdir, əl saxlayın bir anlıq,
Qaranlıqda qəbahət yox, qarada nigaranlıq.

Hamı deyir: ay nə qəşəng, ulduzlar nə gözəldir,
Bu sevdaya qələm çəkən qaranlıq gecələrdir.
Qara qaşlara heyrandır qövsi-qüzeh[2], aypara;
Qara tellərin kəməndi dünya bəxş edir yara.
Qara gözlər par-par yanır, nurlandıqca qaralır,
Qara xallar ağ bənizdən könüllərə od salır.

Dünya dönüb, dolandıqca qaranlıqdır, işıqdır,
Qara ağın, ağ qaranın hüsnünə yaraşıqdır.

1. *Şur (farscadan) burada: eşq, sevgi; həyəcan, ehtiras. Can mülkündə şur və ya daxili şur: coşğunluq və ya qızğın, dərin duyğulara malik olmaqdır.*
2. *Göy qurşağı (ərəbcədən)*

Uşaqılıqda qalan buludlar

Bir uşaqdım, vurulmuşdum
Asta yağan yağışlara.
Həsrətli bir sevgim vardı
Dağ başına düşən qara.
Bir uşaqdım, vurulmuşdum
Göydə gəzən buludlara.

Buludlar nə buludlardı...
Tutulardı, açılardı.
Gülən günləri də vardı,
Göz yaşı da axırdı...
Mən yerlərdə, o, pərvazdı,
Duyulmamış bir avazdı,
Möcüzəydi, əlçatmazdı...

Köç eyelədim ildən ilə,
Qanad açdım eldən elə.
Dünyada bir axın oldu,
Uzaq yerlər yaxın oldu.
Yolum düşdü buludlara,
İçindən çox keçib getdim,
Üstündə çox xəyal etdim.
Sevinmədim bu güzara,
Könül düşdü intizara...
Aman allah, gördüklərim
Buluddumu, dımandımı?
Tarladırsa, nə dümağdı?
Ya göylərə qarmı yağdı?
Bir tüstümü, bir nəfəsmi,
Uşaqılıqdan gələn səsmi?
Bəlkə, keçmiş buludların
Alışıb, cismi yanıbdır,
Küsmüş ruhu oyanıbdır?...

Bu gerçəkmi, gümandımı?
Mən sadıqəm o günlərə,
Əhdi pozan zamandımı?

Uşaqılıqda qalan bulud
Kövrək uşaqılığım kimi
Dilləndirdi sarı simi,
Varlığıma kölgə saldı.
O buludlar, o uşaqılıq
Daha geri dönməz oldu,
O iz ürəyimdə qaldı,
O məhəbbət sönməz oldu.

Yaşamağa nə var ki!...

Sözümüzün keşiyində dura bilsək,
Hədəfləri bircə-bircə vura bilsək,
Gələcəyi günümüzdə qura bilsək,
Yaşamağa nə var ki!...

Dörd tərəfdə ağ yalanlar görünməsə,
Xain, quldur saxta cildə bürünməsə,
Yaltaq adam ayaq altda sürünməsə,
Yaşamağa nə var ki!...

Bəd əməllər ayaq açıb yürüməsə,
Tale bizi fəlakətə sürüməsə,
Həssas ürək qəmə batıb çürüməsə,
Yaşamağa nə var ki!...

Vətən, millət şüar deyil, amal olsa,
Ortalıqda hünər olsa, kamal olsa,
Söz sahibi, hünər əhli xoşhal olsa,
Yaşamağa nə var ki!...

Sevgililər can eşidib, can desələr,
Duyğuların şiddətindən titrəsələr,
Könüllərə körpü salsa şən busələr,
Yaşamağa nə var ki!...

Nazlı canan canımıza qəsd etsə də,
Ağlımızı başdan alıb, məst etsə də,
Eşq var olsun, dünya tamam tərs getsə də,
Yaşamağa nə var ki!...

Şər və xeyir

Düşündüm, kiməm, nəçiyəm,
Nə fitrətin[1] təsdiqiyəm?
Dünyanın heç vecinəmi
Sərkərdə, ya pinəçiyəm?
Ya yol gedən köçəriyəm,
Çalınmamış musiqiyəm,
Ya oxunmamış şeirəm?
Qərribanə görünsə də,
İçimdə yaşar bir səda-
Şərlə çarpışan xeyirəm;
Baltanı vurum deyirəm
Çürümüş fikrin kökündən.
Yandıra bilsəydim əgər,
Simurq quşunun tükündən,
Söyləyərdim, qoru bizi
Sözlərin mənfi yükündən.

1. Yaradılış, zat, təbiət (ərəbcədən)

Baş açmadım bu dünyadan

Aləm sirdir qalaq-qalaq,
Oxuyuruq varaq-varaq,
Təbiətdə ahəngə bax,
Od alsam da bu ziyadan,
Baş açmadım bu dünyadan.

Ağac içindən oyulur,
İlan qabıqdan soyulur,
Sevən gözündən duyulur,
Doymadım dadlı rüyadan,
Baş açmadım bu dünyadan.

Haqqa sığınan döyülür,
Haqqı tapdayan öyülür,
Düz söz söyləyən söyülür,
Başa keçir yalan, nadan,
Baş açmadım bu dünyadan.

Gəl, ey həyat, həmdəminsən,
Həm qəmimsən, həm dəminsən,
Çox düşündüm, nəsen, kimsən?
Əl çəkmədim bu xülyadan,
Baş açmadım bu dünyadan.

Ömür yolu

Ömür yolu müəmmalı,
Əsrarəngiz bir cahandır.
Ömür yolu yol deyil ki...
Ömür yolu bircə andır...

Ömür yolu məzələdir,
Güləyəndir, ağlayandır.
Uzandıqca təzələdir,
Ömür yolu çağlayandır.
Gah yüksəlir, gah da enir,
Gah açıqdır, gah dumandır.
Həm məkandır, həm zamandır...
Ömür yolu yol deyil ki...
Ömür yolu bircə andır...

Qədim sual

Bu dünyaya nə gətirdim?
Bu dünyada nə qoymuşam?
Nə bir işi tam bitirdim,
Nə həyatdan tam doymuşam...
Hey çalışdım, hey itirdim,
Nə yoruldum, nə uf dedim...
Nə qazandım, nə götürdüm?
Nisgil qədim, sual qədim.

Səpdiklərim cücərsə də,
Tufanlara sinə gərmiş.
Haqq-ədalət ölməsə də,
Sarsılarmış, incələrmiş...
Doğru yolun hökmü ağır,
Addımbaşı döngələrmiş...
Qəm yağışı və çal-çağır
Bir-birinə tən gələrmiş...

Keçmiş

Gələcək arzumdur, keçmiş xəyalım,
Biri əlçatmazdır, biri ünyetməz.
Birindən pay umar eşqim, amalım,
Birinin həsrəti, nisgili bitməz.

Zaman yaddaşımı süpürüb-silir,
Nə qədər siləcək bir allah bilir.
Dumanlar bürüyür ötən günləri,
Məndən uzaq düşmüş o küskünləri.

Əyri budaqlardan enir yarpaqlar,
Açır qucağını qara torpaqlar.
Bağımı bürüyür gur xəzanələr,
Könlümü sızladır son təranələr.

Fikir karvanını saxlamaq olmaz,
Ağıl güc gəlsə də, ürək aldatmaz.
Qarşıda nə varsa, yaradan qurur,
Könlümsə keçmişlə oturub-durur.

Dumanlı dünya

Haqqa, ədalətə həsrət qalmışam,
Xəyal dünyasında məskən salmışam.
Arxa çevirmişəm nifrətə, kinə,
Açıq səmalarda qanad çalmışam,
Xəyal dünyasında məskən salmışam.

İrəli üfüqdə bulud sürünür,
Arxa tərəflərdə duman görünür.
Ayağım yerlərdə, əlim göylərdə,
Ulduzlar qaramtlı tülə bürünür,
Arxa tərəflərdə duman görünür...

Nazlı canan daha nazım çəkməyir,
Tanrı yolum boyu çiçək əkməyir;
Yollar həmən yoldur, mənzilsə yaxın,
Qamçı göydə qalıb, atım səkməyir,
Tanrı yolum boyu çiçək əkməyir.

Dənizdə bir quş...

İstanbul, Boğaziçi...
Tüğyan edir dalğalar.
Dayan bir an , gəmiçi,
Dənizdə bir quş ağlar.

Qırılmışdır qanadı,
Qalıb suyun üzündə.
İşlər yaman fənadı,
Qəm oxunur gözündə.

Güvəndiyi göy sular,
O quşa qənim oldu.
Üzüntülü duyğular,
Ağrılar mənim oldu.

Etiraf

Vəfalı həmdənim, qınama məni,
Məhəbbətsiz yazmaq könlümə yatmır.
İcbari şerlə sınağa məni,
Səfərbər etsəm də yüz min kəlməni,
Həcv demək ruhani qəlbimə çatmır.

Düşündürmək üçün, sevdirmək üçün
Ürəkdən ağlatmaq, güldürmək üçün
Hər şair xilqəti sehr yaratmır...
Şer meydanında mən nəkarəyəm?...
İlhamı qanadsız bir biçarəyəm,
Şəspərim oynamır, kamanım atmır...
Şerimin ruhundan qopan dalğalar
Yatmış sahilləri öpüb oyatmır...
Ancaq sevgilərim çiçək açanda,
Ay buluddan qaçıb şölə saçanda
Qəlbimdə yazılır sirli namələr,
İçimdə səslənir həzin nəğmələr;
Şerlə qururam hər bir cümləni,
Şerlə anıram külli-aləmi.
Alovlu baxışlar, gizli alqışlar,
Ecazkar naxışlar, dadlı yağışlar
Şairin duyğusu, xoş arzusudur,
Etirafım budur, xas işim budur;
Vəfalı həmdənim, xahişim budur:

Gözümü nəğməylə bağlayın bir gün...
Məni öz şerimlə ağlayın bir gün...

Qızdırma içində

Üşütdüm, titrətdim, deyən, "hazırım",
Ağrı üstələyir, yolu azıram,
Qızdırma içində şer yazıram,
Bitəcəkmi bu silsilə, bilmirəm?

Göylərin yerlərə töhməti varmış,
Hər iki dünyanın vəhdəti varmış,
Əzrailin mənə söhbəti varmış,
Yetəcəkmi bir hasilə, bilmirəm?

Tez gəlin

Sirr deyil keçənim, ötənim,
Titrəməz qorxudan bədənim,
Qəlbimsə titrəyər hər səsdən,
Xoş xəbər umaram hər kəsdən.
Nəğmələr dərdimə həyəndir,
Çağlayır görüşə həvəsdən-
Könlümü üzməyin, amandır,
Tez gəlin, hay salın, ay mənim
Dünyanı fəth edən ləşkərim:
Aygünüm, Zeynəbim, Aytənim,
Evimin bəzəyi Ülkərim.

Saçımda parlayan ağ dənim
Yox olan günlərimdir mənim.
Ayrılıq dərdinə düçaram,
Sizləri rüyamda quçaram.
Qanadlı yel kimi əsərəm,
Ellərdən ellərə uçaram.
Tez gəlin, qurbanlar kəsərəm,
Sevinər, əl çalar vətənim,
Ey ruhum, ey canım-cigərim:
Aygünüm, Zeynəbim, Aytənim,
Evimin bəzəyi Ülkərim.

"Xəzər"imin sorağında

İlham pərim nur çilədi
Göy ümmanın qırağında.
"Xəzər"imi həkk elədi
Ömrümün şah varağında.

Pak əmələ vurulmuşam,
Könül, demə yorulmuşam,
Damla-damla durulmuşam
"Xəzər"imin sorağında.

Təbiət eşqə düçarmış,
Xəyallar qanad açarmış,
Ulduzlar şölə saçarmış
"Xəzər"imin çıraqında.

Ayrılığa dözsəm əyər,
Məftun könlüm qərubsəyər,
Xumar-xumar gülümsəyər,
Nəğmə deyər fəraqında.

Xəzər Universitəsinə həsr edilmiş bu şeərə bəstəkar Ramiz Mustafayev musiqi bəstələmişdir.

Xəzər Universitəm

Xəzərimin sahilində, əzəmətli Bakımda
Dünyamıza şəfəq saçar Xəzər Universitəm.
Şer, sənət, insaniyyət dərslərindən pay verər,
Kainatın sirrin açar Xəzər Universitəm.

Həyat dolu qucağıdır,
Könlümün saf bucağıdır,
Xoş niyyətlər ocağıdır
Xəzər Universitəm.

Gəncliyimin qaynar çağı,
Dəryaları, uca dağı,
Gül-çiçəkli sevgi bağı-
Xəzər Universitəm.

Adı elə bəlli oldu, ölkə-ölkə arandı,
Qucağında pıçıldandı neçə-neçə yar andı.

Məna doldu həyatıma, zirvələrə can atdım,
İlhamımın gur bulağı "Xəzər"imdən yarandı.

Həyat dolu qucağıdır,
Könlümün saf bucağıdır,
Xoş niyyətlər ocağıdır
Xəzər Universitəm.

Gəncliyimin qaynar çağı,
Dəryaları, uca dağı,
Gül-çiçəkli sevgi bağı-
Xəzər Universitəm.

Xəzər Universitəsinin himni kimi yazılmış bu şerin musiqisi Ramiz Mustafayev və Vasif Adıgözəlovundur.

Hacı oldun, çox mübarək!

Bismillah, ey əhli-qələm, əhli-ürfan[1], xoş gəlmisən,
Xeyli gəzib, xeyli görüb, qəlbən xeyli incəlmisən.
Hacı oldun, mübarəkdir, amin, amin, çox mübarək,
Amma sərrafi-süxənə[2] imtahandan çıxmaq gərək...
Getdin beytölmüəzzəmə[3], kitabullah[4] sağ əlində,
Fəqət vəhdəti-vüçuddur[5] sözündə, həm əməlində...
Bir insansan gövhərnisar[6], bəlkə oldun mütəkəllim[7],
Elmi-ləduyyətdə[8] sən natəvansan[9], ya müəllim?
Ərəfədən[10] bir gün keçmiş niyyətinə sən yetdinmi?
Səfa ilə Mərvə boyu çalışdınmi, səy etdinmi?[11]
Beytülətiq[12] ətrafında sidqilə[13] təvvaf[14] oldunmu?
Öpüb həcərüləsvədi[15], siyəhtar[16] nurla doldunmu?
Nə zamanlar, neçə dəfə baş vurursan müsəllaya?[17]
Təravih[18] nə, ehya[19] nədir, təsadüfdür hansı aya?
Təkbirləri[20] yerində de, mürği-dili[21] qafil tutma,
Məğşuş[22] zaman sıxsax belə, mehrabını[23] heç unutma.
Bərat günü[24] Xeyrülbəşər[25] nə düşündü, nə söylədi,
Vəliyullah[26] intizarda, Xeyrünnisa[27] nə eylədi?
Mağaranı saray etdi sədaqəti yarı-qarın[28];
Kovneynə[29] səltənət oldu böyük əzmi çaharyarın[30].

Zülfıqarın[31] iki ağzı gözlərinə göründümü?
De, əsayi-kəlimullah[32] dönüb yerdə süründümü?
Leylətüləsrə[33], göz görməz, meracındadır[34] peyğəmbər,
Şəkkak[35] bəşər övladına nümayişdir şəqqülqəmər[36].
Hacı oldun, çox mübarək, kömək olsun ruzirəsan[37];

Xəyalında canlandımı füsunkar Rövzeyi-rizvan?[38]
Ruzədarsan[39], ya ruzəxar[40], könlündə ləli-müzabmı?[41]
Mizanında[42] nə ağırdır, püli-sirat[43] bir əzabmı?
Şükrüllah[44], yola çıxmısan, kənarda axtarma hadi[45],
İsaxanlı Hamlet sənə duaçıdır mütəmadi[46].

1. Ziyalı, dini ehkamları öyrənən (ərəbcədən).
2. Süxən: söz, nitq (farscadan); sərraf: başa düşən, usta mənasında (ərəbcədən). Sərrafi-süxən: söz ustası, hazırcavab.
3. "Əzəmətli ev", yəni Kəbə (ə.)
4. "Allah kitabı", yəni Quran (ə.)
5. Təbiəti ilahiləşdirmə. Varlığın, vücutun birliliyinə, təkliyinə inanmaq. Panteizm (ərəbcədən).
6. Burada: cavahir saçan, söz cövhəri səpən, şair, natiq (f.və ə.)
7. İlahiyyat bilicisi; natiq (ə.)
8. İlahiyyat elmi (ə.)
9. Gücsüz, aciz (f.)
10. Ərəfə: Qurban bayramına bir gün qalmış; bir işin görülməsinə qalan az vaxt (ə.)
11. Hacıların Məkkə yaxınlığında ziyarət məqsədi ilə Səfa ilə Mərvə arasındakı yolda sürətlə yerimələri. Buna səy (ə.) deyilir.
12. "Qədim ev", yəni Kəbə
13. Səmimi, ürəkdən, doğrudan (ə.)
14. Təvəh: bir şeyin ətrafına dolanma. Təvvəh (burada): Həcc mərasimində Kəbənin ətrafında dolanan (ə.)
15. Həcər: daş. Əsvəd: qara. Qara daş; Kəbədəki qara daş nəzərdə tutulur (ə.)
16. Tar: tel, sap. Qaratel, qaratelli (f.)
17. Namaz qılmaq, dua oxumaq üçün ayrılmış yer (ə.)
18. Ramazan gecələrində axşam namazı ardınca qılınan iyirmi rükətlik namaz (ə.)
19. Bərpa etmə, canlandırma. Burada: ramazan vaxtı gecə oyaq qalıb ibadətə məşğul olmaq (ə.)
20. Namaz qılarkən deyilən "allahü əkbər" (ə.)
21. Mürğ: quş. Dil: ürək, qəlb. Könül quşu; ürək (f.)
22. Qarışıq, saxta (ə.)
23. Məsciddə qiblə cəhətdə divarda düzəldilmiş və pişnamazın (camaatın önündə namaz qılan din xadimi) namaz qıldığı yer. Məcəzi mənada: üz çeviriləcək yer (ə.)
24. Həzrəti Məhəmmədə peyğəmbərlik xəbəri verildiyi gün (qəməri ilinin səkkizinci ayı – şəbanın 15-i) (ə.)
25. İnsanların ən yaxşısı, yəni Həzrəti Məhəmməd (ə.)
26. Allahın vəlisi, yəni Əli, Vəli: yaxın dost, hami (ə.)
27. Qadınların ən yaxşısı, yəni Peyğəmbərin qızı Fatimə. Əli və Fatimənin toyunun bərat günü olduğuna işarədir.
28. Yar: dost, yoldaş, köməkçi, sevgili (f.). Qar: mağara (ə.) "Mağara yoldaşı". Həzrəti Məhəmməd Məkkədən Mədinəyə qaçarkən onunla bərabər mağarada gizlənən Əbubəkrə işarədir.
29. İki dünya. Dünya və axirət. Maddi və mənəvi aləm (ə.)

30. Dörd yoldaş (f.). Dörd rəşid xəlifə: Əbubəkr, Ömər, Osman, Əli nəzərdə tutulur.
31. "İki fəqərəli" (ə.). İki ağızlı qılınc. Əlinin ləqəbi.
32. Kəlimullah: "Allah ilə danışan", yəni Musa peyğəmbər (ə.). Musanın əsası (dəyənəyi, əl ağacı) deyilənə görə ilana çevrilə bildirdi.
33. Leyl: gecə (ə.). Əsra gecəsi – Həzrəti Məhəmmədin merac etdiyi gecə
34. Həzrəti Məhəmmədin göyə çıxıb səyahət etməsi. Çıxılacaq yer; nərdivan (ə.)
35. Şübhələnən
36. Şəqq: parçalama, sındırma. Qəmər: ay (ə.). Ayın parçalanması; möcüzə. Məhəmməd peyğəmbərin göstərdiyi möcüzə- ayın 2 parçaya ayrılıb yerə enməsi
37. Ruzi verən, yəni Allah (f.)
38. Rövzə: bağça, axar sulu və çəmənli bağça. Məcəzi mənada: cənnət. Rizvan: Cənnətin gözetçisi və qapıçısı olan mələk. Burada: cənnət, behişt bağı (ə.)
39. Oruc tutan (Ruzə: oruc, orucluq) (f.)
40. Orucunu yeyən, oruc tutmayan. Burada xar: yeyən, içən mənasındadır (f.).
41. "Əridilmiş ləl", burada: (poeziyada) qırmızı şəraba işarədir. Yəni ləl (qiymətli daş, yaqut) rəngli – al qırmızı (ə.)
42. Ölçü, meyar, tərəzi. Qiyamətdə hər adamın günah və savabını ölçən tərəzi
43. Pül: körpü (f.). Sirat: yol (ə.). Sirat körpüsü. Qiyamətdə hamının keçəcəyi qıl körpüdür. Cəhənnəm üzərində qurulub, yıxılan – günahı çox olan adam odda yanır.
44. "Allaha şükür olsun". Şükr: razılıq, minnətdarlıq (ə.)
45. Doğru yol göstərən. Düz yola çağıran. Bələdçi (ə.)
46. Daimi. Davam edən (ə.)

Oldu

Aylar, illər uçub getdi, mənə qalan yaş oldu,
Mənzil gödək, qayğı yedək, işim tamam yaş oldu.

Çərxi-fələk yorulmadı, hümay[1] huşyar[2] olmadı,
Qartal zirvədə tək qaldı, qarğa düzdə baş oldu.

Yollar eniş, yollar yoxuş, yollar duman içində,
Nəqşə[3] cızan kişilərdən millətim çaş-baş oldu.

Söz, qafiyə, mənə, ahəng ipə-sapa yatmadı,
Məxrəc böyük, qiymət kiçik, ölçülərim çaş oldu.

Düşünürdüm, necə açım öz eşqimi canana,
Mən bir sirdaş izindəykən sirmim kəm-kəm[4] faş[5] oldu.

Eşq bağında qonaq oldum, iştaham da maşallah,
Yarın mənə yedirdiyi bir turşulu aş oldu.

Dedim, yandı canım odda, su çilə adda-budda,
İnsaf əli quruyubmuş, qəlbi qara daş oldu.

Gözəllər çox gözəlləşdi, əsir düşdüm sərəsər[6],
Əlim bağlı, dilim bağlı, əlac tək göz-qaş oldu.

1. *Cənnət quşu, dövlət quşu (ə.) Məcəzi mənada: səadət, uğur, xoşbəxtlik*
2. *Ayıq, diqqətli (f.)*
3. *Rəsm, plan, xəritə (f.). Nəqşə cızan- Burada: plan çəkən, yol göstərən*
4. *Az-az, bala-bala (f.)*
5. *Açıq, aşkar, ifşa olunmuş (f.)*
6. *Tamamilə, bütöv (f.)*

Bağlıdır

Gecələrin məsum hüsnü nurlu aya bağlıdır,
Payızın sevda çələngi dilbər yaya bağlıdır.

Çayın incə təranəsi bulağın ahənginə,
Dənizin ağır ləngəri coşğun çaya bağlıdır.

Hicranın yorğun düşməsi, vüsəlin şən nəğməsi
Kim bilir ki, neçə ilə, neçə aya bağlıdır?!

Aşıqın dönər əhvalı oynaq səmt küləyi tək,
Sevinci də, kədəri də küyə, haya bağlıdır.

Hilalqaş lütf eyləyərsə, iki göz tüğyan eylər,
Oxun tüğyan eyləməsi əyri yaya bağlıdır.

Sevgi ruhu qanadlanıb dolansa da aləmi,
Həyat dostu qismətinə düşən paya bağlıdır.

Vüsəl həsrətindəyəm

Zahirim quru cəsəddir, hər nə var batindəyəm,
Piyadəlik əhvalım yox, hey xəyal atindəyəm.

Ruhum oynar, könlüm qaynar, cismim alışıb-yanar,
Doyumsuz eşqə düşmüşəm, olmazın çətindəyəm.

Ağlıma vuruldu qıfıl, gözüm qamaşdı qafil,
Mehrabımı unutmuşam, bilməm hansı dindəyəm.

Tale mənə gülümsəsə, qəşş edərəm sevincdən,
Xoşbəxtlərin qatarında sanaram ən öndəyəm.

Dünyanı fəth eyləyəyəm, bəxtim müttəfiq olsa,
Məğrib mənim, Məşriq mənim, Hindistanda, Çindəyəm.

Şux geyimdə süzə-süzə çıxdı üzə o afət,
Qaş-qabağı yıxdı məni, ay allah, nə gündəyəm?!

Kəmər düşəydi belindən, "gəl" çıxaydı dilindən,
Xəyalımı tərək et, yavrum, vüsal həsrətindəyəm.

Fələyin işi

Bu günümdən bezib qaçsam, yox olsam ilim-ilim,
Dünyanın o başında da mənimlədir nisgilim.

Yara yetmək müşkül imiş, bu, fələyin işidir,
Xəyalım yetəcək sənə, oxşa onu, sev, gülüm.

Xəyal ilə gerçək həyat tutuşaydı əl-ələ,
Yerlə göy öpüşən yerdə görüşəydik, sevgilim.

Göydən ulduz qoparaydım, solmaz ilahi çiçək,
Sən yerdən çiçək dərəydin, solar, solmaz, nə bilim?

Duydum fələyin işini, gah bağlayar, gah açar,
Açılsın bağlı qapılar, eşqdən tutulsun dilim.

Təzadlar

Həyatın al günəşi var, zülməti, küləyi var,
Hər kəsin öz ürəyincə arzusu, diləyi var.

Saraylarda həm əl çalmaq, həm susmaq gərəyi var,
Aqillərin məclisində hərənin öz rəyi var.

Qəmi həmdəm edənlərin bayatı deməyi var,
Xoşbəxtlərin coşğusu var, oynayıb-gülməyi var.

Pislikdə ad çıxaranın zəhəri var, zəyi var,
Ədalətə uyanların sevgidən bəzəyi var.

Zoru qayda sayanların əldə dəyənəyi var,
Zora qarşı duranların atəşdən köynəyi var.

Zalımların qəlbi daşdır, çətin əriməyi var,
Mərhəmətli insanların ipək tək ürəyi var.

Dünyadan köç edənlərin kəfəndən bələyi var,
Həyata göz açanların eşqi, gələcəyi var.

İnsan ulu, insan cocuq, təzadlı gerçəyi var,
Bir əlində iti bıçaq, birində çiçəyi var.

Rübailər

/*

Başqa fəzalarda gördüm yerimi,
Ağlatdım, sızlatdım şer pərimi.
Ağlın gözü ölçüb-biçməsin deyə,
İçimdə gizlətdim şerlərimi.

*/

/*

Qayda yaradanam, qayda pozanam,
Sufiyəm, Dərvişəm, Dəli Ozanam.
Şairlik sevdası yoxdur başımda,
Məhəbbət coşanda şer yazanam.

*/

/*

Doğrumu axıtdım alın tərimi?
Tapdımmı həyatda əsl yerimi?
Cavab axtarmıram bu suallara,
Sadəcə, düşündüm öz qədərimi...

*/

/*

Nədəndir gen dünya mənə dar gəlir,
Sevinc üz döndərir, intizar gəlir?
Kişiyə ağlamaq yaraşmasa da,
Bəzən ağlamamaq mənə ar gəlir.

*/

/*

Başlanğıc olubsa, söylə o, nədir?
Öncə kainatdır, ya düşüncədir?
Məhdud ağılımızla əbədiyyəti
Dərk edə bilmirik iş çox incədir.

*/

/*

Dünənim bitmişdir, sabahım-duman,
Gedənim itmişdir, gələnim-güman,
Ortada durmağa nə yer, nə vaxt var,
Dayanmayırsan zaman, dəyişir məkan.

*/

/*

Yoxdur bərabərlik qoca dünyada,
Kimi at oynadır, kimi piyada.
Sevgi üstələsə kini, nifrəti,
Əzilməzdi bəşər həddən ziyada.

*/

/*

Kövrəkdir hər günüm, heyhat, hər anım.
Çıxacaq əlimdən bir gün sükanım.
Cismani varlığım yetəcək sona,
Könüllər mülkünə qalır gümanım.

*/

/*

Karvan köçür, yola salmaq vaxtıdır,
Küsmüşəm, könlümü almaq vaxtıdır.
Laylası əksikdir nazik ömrümün,
Çal, aşır, çal, qardaş, çalmaq vaxtıdır.

*/

/*

Tale hər vaxt nəvazişə qərq etməz,
Günəşlər də nəhayətsiz bərq etməz.
Ölüm haqdır, dadacaqdır hər insan,
Dəli olsun, dahi olsun, fərq etməz.

*/

/*

Dərinə nüfuz et, düşünmə üzdən,
Vaz keçmə gecədən, bezmə gündüzdən.
Ədalət nur saçar ömür yoluna,
Doğru seçə bilsən ayrını, düzdən.
*/

/*
Günahkar bəndənin başqa bəndədən,
Kişinin qadından, qızın dədədən
Üzr diləməsi çətin deyilsə,
Cilddən cildə girmək baş alır nədən?
*/

/*
Deyirsən yayğındır tərif söyləmək,
Güclüyə yalvarmaq, təzim eyləmək.
Hər işin sahibi, sənətkarı var,
Məddahlıq sənətmiş, daha neyləmək?
*/

/*
Başqan çaldı-çapdı iş arasında,
Dilim kilidləndi diş arasında.
Cumdum təbiətə, eşqə, sənətə,
Dəmləndim yaz ilə qış arasında.
*/

/*
Dünəni yaşadım, dünəndə bitdi,
Uşaqlıq qayğılar dinəndə bitdi.
Qısqançlıq, çılgınlıq dolu səhnələr
Ömrümüz payıza dönəndə bitdi.
*/

/*
Gözəllik seyrinə dalmaq üçündür,
Məhəbbət ürəkdə qalmaq üçündür.
Həyat hərəkətdir, gəlib-gedəndir,
Əməl həyatdan bac almaq üçündür.
*/

/*
Ocaq külə dönsə, yandırır-yaxmaz,
İlham gahdan sönsə, söz sözə baxmaz,
Günahlar dillənsə, sızımlar könül,

Dodaqlar tərənər, göz gözə baxmaz.

*/

/*

Hər vaxta alışdım, hər üzü gördüm,
Gecəylə öpüşən gündüzü gördüm.
Ürək sadıq qaldı sevgilərinə
Ürəkdə yaşayan hər izi gördüm.

*/

/*

Ürəyə düşən iz itmir ki, itmir,
Eşqin tərənnümü bitmir ki, bitmir,
Bəstəkar, ya şair, alim, ya rəssam,
Ömür həsr etsə də, yetmir ki, yetmir.

*/

/*

Nədir ölçü, nədir çəki dünyada?
Sevgi hökm edəydi təki dünyada.
Öləcəm qəlbimdə son məhəbbətim,
Gör necə xoşbəxtəm iki dünyada.

*/

/*

Atəşlər püskürən odlu günəşdin,
Ayla bəhsə girdin, göylə əlləşdin.
Bu nə incə görkəm, nə açıq geyim?
Nə xəbər eylədin, nə bir gənəşdin.

*/

/*

Qüdrətdən pay versin Füzuli, Xəyyam,
Vəsfinə gücüm yox, özgədir əyyam.
Gözlərim söyləyir sənə sevgimi,
Neyləyim, dilimi bağlayıb həyam.

*/

Tərcümələr

V.A.Jukovskiy (1783-1852)

Nəğmə

Gündoğana, gündoğana
Can atır yer kürəsi.

Gündoğana, gündoğana
Uçur könül nəğməsi.
Çox uzaqda, gündoğanda,
Göy meşədən o yanda,
Göy dağların arxasında
Bir gözəl ömür sürür.

Ayrılıq baş verdi, yəqin;
Düşünürəm, o gözəl
Möcüzəli keçmişlərin
Qəşəng əfsanəsidir.
O, sanki, əski günlərdən
Qonaq gəlmişdi mənə.
Bir nəşəli yuxu idi,
Bəxtim gülmüşdü mənə.

F.İ.Tütçev (1803-1873)
Son məhəbbət

Yaşımız ötsə də, sevgimiz mətin,
Ən zərif duyğudur, ən dərin inanc!
Ey qürub çağının, son məhəbbətin
Vida işıqları, parla, şafəq saçı!

Kölgədən don geydi göylərin tağı,
Şəfəqlər bəzədi tək günbatanı,
Tələsmə, tələsmə, axşamqabağı,
Rəhm et, bizimlə qal, gözəllik anı.

Donsun asta-asta damarlarda qan,
Təki tərkməsin qəlbi zəriflik...
Sən ey son məhəbbət, sən ey son məkan,
Sən həm səadətən, həm çarəsizlik.

F.İ.Tütçev
Son an

Nə qədər ağırdır son an...
Ağıl - aciz, fikir - duman.
Ölüm - əzab, ölüm - vəhşət,
Qəlb yangını daha dəhşət;
Gör puç olur, ölür nələr...
Ən sevimli xatirələr...

A.Fet (1820-1892)

Sənə gətirdim salamlar,
Ərz edim ki, günəş qalxdı.
Oynadı qaynar şüalar,
Yarpaqların güldü baxtı.

Ərz edim ki, yaz meşəsi
Tam oyandı hər budaqda,
Quşcuğazın silkinməsi
Və yaz dolu yangılarda.

Ərz edim ki, tam istəklə
Dünənki tək gəldim yenə.
Ömrümü sidqi[1]-ürəklə
İstərəm, həsr edim sənə.

Ərz edim ki, hər tərəfdən
Öpür məni xürrəm[2] yellər.
Oxuyacam, bilməm nədən?
Budur, yetişir nəğmələr.

1. *sidq: səmimi, təmiz, saf (ə.) sidqi-ürəklə, ürək təmizliyi ilə, səmimi ürəklə*

2. *şad, şadyana, şən (f.)*

N.S.Qumilev (1886-1921)

Mən və Siz

Özgə bir diyardan gəlmişəm bura,
Deyiləm Sizinlə eyni biçimdə.
Xoşuma gəlməyir soyuq gitara,
Vəhşi zurna səsi inlər içimdə.

Məni cəlb etməyir geniş salonlar,
Şer oxuyuram əjdahalara.
Boş şeydir tünd pencək, ədalı donlar,
Varam buludlara, şır-şır sulara.

Şəkildə gözünü ulduza dikən
Cəngavər zatına yoxdur marağım.
Su üçün əyilib belini bükən
Ərəb tək səhradan gəlsin sorağım.

Can verən deyiləm yorğan-döşəkdə,
Öləcəm həkimsiz və qeydiyyatsız,
Sarmaşığı bürümüş vəhşi xəndəkdə,
Xeyli uzaqlarda, ünvensiz, adsız.

Axı səliqəli, açıq və aydın
Protestant cənnət nəyimə lazım?
Harda qaçaq-quldur, ya suçlu qadın
Dur, - deyə hay salır - odur muradım.

Anna A.Axmatova (1889- 1966)

Mən səninlə şərab içməyəcəyəm,
Çünki sən, ay uşaq, yaman dəcəlsən.
Ay işıq saçanda, bilirəm, o dәм
Qarşına çıxanla öpüşəcəksən.

Bizimkisə - dinc həyat,
İlahidən yaxşı gün.
Bizimkisə - şux gözlər,
İnsafı - qeyri-mümkün.

Anna Axmatova

Təbii zəriflik gəlməz ölçüyə,
Səssizdir, heç nəylə qarışıq düşməz.
Əbəsdir diqqətin, düşübsən küyə,
Çiynimə, sinəmə dolayırsan xəz.

Və əbəsdir ilk sevgiyə
Həsr edirsən müti sözlər.
Az qalır ki, məni yeyə
Bu inadçı, doymaz gözlər.

S.Yesenin (1895-1925)

Cavandım, qəşəngdim ötən əyyamlar,
O mavi axşamlar, aylı axşamlar.

Əsdi külək kimi, geri dönmədən,
Hər şey uzaq oldu, yan keçdi məndən.

Ürəkdə şaxta, qar, gözdə kölgələr,
Ah, mavi səadət, aylı gecələr.